

vesilasi, johon juomisen aiheuttanut paha henki voi siirtyä. Varsinaisessa hoidossa käytetään erilaisia uskonnollisia rituaaleja, mm. kylpemistä erivärisissä vesissä. Meedio voi myös esimerkiksi ottaa yhteyden hoidettavan kuolleeseen äitiin ja kertoa, että tämä on pahoillaan poikansa juomisesta. Keino on varsin tepsivä, koska pahimmallekin rikolliselle ja hampparille äiti on tässä kulttuurissa läheinen ja kunnioitettu henkilö.

Hoitomenetelmät vaikuttavat pelkältä noituudelta, mutta ne ovat tehokkaita. Toisaalta kun niitä tarkastelee, käy ilmi, että kaikki ”länsimaisetkin” tieteen siunaamat menetelmät tunnetaan. On yksilöterapiaa, perheterapiaa, taloudellisia vaikeuksia selvittävää sosiaalityötä jne. Ainoa ero on termistössä. Esimerkiksi systeeminen lähestymistapa perheeseen käsitteellistetään niin, että jos miehessä on paha henki, osa siitä siirtyy myös vaimoon. Kaukoparantamisen funktiona on erilaisia uskonnollisia rituaaleja luomalla tai vahvistamalla muuttaa perherakenteita ja tukea miehen juomisesta kärsiviä perheenjäseniä.

Voisimme hämmästellä sitä, miten meediat ovat omasta epä-tieteellisestä uskomusjärjestelmästänsä käsin kyenneet löytämään ja kehittämään varsin päteviä, valkoisten tieteellisesti tehokkaita todistamia terapiamuotoja. Toinen mahdollisuus on kysyä, miten tieteellisiä nämä valkoisten menetelmät lopulta ovat. Jonkin käsitejärjestelmän puitteissa niitä aina käytetään, ja todisteena niiden tehosta ovat tutkimukset siitä, miten moni alkoholisti on mil-läkin menetelmällä päässyt eroon alkoholista. Mutta mihin niiden teho lopulta perustuu, mitä hoidossa oikeastaan tapahtuu, sitä emme lopultakaan kovin hyvin tiedä. Alkoholistin perheessä ei riehukaan paha henki, sen me tiedäm-

me. Mutta voimmeko sen paremmin, tieteellisemmin, verrata perhettä suljettuun fysikaaliseen systeemiin ja käsitteellistää sitä fyysikasta lainatulla termistöllä, sellaisilla kuten homeostaasi? Eli ovatko meidän hoitotieteologiamme esimerkkejä valkoisten miesten kulttuurin mukaisista kansanparannusmenetelmistä, joiden todellisen vaikutuksen syy on aivan yhtä paljon hämärän peitossa?

Pertti Alasuutari

Kuinka monta näitä tarvitaan?

Kennedy, William: Karhiainen. Otava, Helsinki 1984, 250 sivua

Francis ja Helen.

Francis, Helen, Annie, Clara, Jack, Rudy, Andy, Michigan-Mac, Vanhat kengät, minä, Harold Allen, Hirvi, Pikku-Puna, Sandra, rouva Daugherty, sinä...

☆

Francis Phelan oli baseballin pelaaja. Itse asiassa hän oli helvetin hyvä sellainen; hän ”pystyi seuraamaan pallon lentorataa jokikisen mailanpaukahduksen jälkeen”, hän ”nappasi pallon tulipa se sitten suoraan häntä kohti tai poukkoili arvaamattomasti pitkin nurmikenttää”, hän oli ”kenttien kauhu, kaikkien aikojen nopein”.

Hän oli hyvä, mutta mihin hänen kättään tarvittiin? Sen lujaa otetta?

Francis seisoi tavaravaunussa, joka oli menossa jonnekin, kun vierelle juoksi vankikarkuri. Aldo Campione kurkotti vaunua kohti poliisiin luotiateessa, ja Francis ojensi kätensä. Mahtava oikea käsi hapuili hevosvarkaan sormia, sai lujan otteen ja alkoi vetää. Syntyi jännitys, ja mies oli ilmasa ja alkoi nousta ylöspäin. Kuului pari laukausta lisää ja ote irto-

si. Käsi jäi haromaan tyhjää.

”Miten joku voikin olla noin hyvä, ja minkä takia sillä ei ole mitään merkitystä?”

Francis Phelan oli töissä rautateillä ja lakossa muiden mukana. Paikalle rahdattiin rikkureita, miehiä, jotka olivat menettäneet omat työpaikkansa toisille rikku-reille. He eivät olleet pahoja ihmisiä, mutta nyt he olivat vihollisia ja käynnissä sota. Tähän sotaan Francis toi oman panoksensa, toi taitonsa heittää lujaa ja tarkasti. Hän haki baseballpallon painoisia kiviä, löysi sellaisen ja heitti sen Harold Allenin kalloon. Kuului mössähtävä ääni, ja Harold Allen oli kuollut.

☆

Helen osasi laulaa. Kun hän lauloi, koko ”maailma muuttui”. Hänestä piti tulla pianisti — isän mielestä ja sitten omasta mielestäänkin — mutta isä heittäytyi alas sillalta ja äiti investoi viisaasti Helenin Albanyn oikeustieteellisessä opiskelevan veljen opintojen loppuun saattamiseen. Lakimies kykenee elättämään muutkin kuin itsensä, mutta mitä hiton hyötyä on pianistista?

Helen ei ollut huora syntyessään. Hän ei tullut huoraksi sen takia, että jokin tietty asia, Se, meni vikaan. On väärin kuvitella, että ”jos Se vain olisi mennyt kohdalleen, niin Helenin kaltaiset naiset eivät olisi vajonneet niin alas”. Väärin, koska mitään Helenin kaltaisia naisia ei ole olemasakaan; ei ole olemassa mitään väärän tien valinnutta ihmistyyppiä, ei ole olemassa mitään pieneä oraalissa vaiheessa pöydältä pudonneiden hullujen juoppojen joukkoa. Helen sai hienostuneen kasvatuksen: Hän ymmärsi aistikkua ja herkkyyttä, hän ajatteli rationaalisesti ja nykyaikaisesti. Helenillä ei ollut kallovammaa, ei liikaa serotoniinia päässänsä eikä ylimääräistä X-kromosomia.

Helen ei ollut huora elässään.

Hän ei koskaan antanut yhdenkään miehen maata kanssaan rahasta, mitä ei voi sanoa kaikista niistä, jotka ovat rääkymässä hänen huoruuttaan. Helenillä oli periaatteensa, joista hän piti kiinni. Hän vain syntyi maailmaan, jossa omat päätökset ovat syntiä ja jossa se, joka rakastaa ihmisiä, on portto.

☆

Jos tämä maailma ei minua tarvitse, ainakin sinä tarvitset. Gerald oli jotakin, mutta kuoli pudotessaan vaippoja vaihtavan Francisin käsistä. Annien suudelmassa oli jotakin ikuista: ”Niin hän ja tämä nainen ovat kautta aikojen tienneet, että heissä kumpaisessakin on jotain, jonka on lakattava olemasta yksi ja tultava kahdeksi.” Annien vuoksi ”söisin kaiken mullan tältä pihamaalta, söisin rikkaruohot ja koiranluutkin”. Helenin ei tarvinnut kuin hävitä pariaksi päiväksi omille teilleen, ja Francis tunsikin olevansa kuollut. Francisillä ei ollut mitään, mutta jos hänellä olisi ollut, hän olisi törsännyt kaiken Heleniin. Hän olisi tehnyt mitä tahansa; itsensä vuoksi Francis ei koskaan alentunut kerjäämään, ei koskaan, mutta Helenin vuoksi hän oli tehnyt senkin.

Minun on muututtava meiksi. Hetken aikaa Francisin minuuden säikeet olivat ulottuneet muihinkin. Rudy oli typerys, jonka kanssa ei voinut keskustella edes säästä. Rudyn kanssa hänen kuitenkin täytyi heitellä multaa arkuissa makaavien ruumiiden päälle, paiskia töitä koko perkeleen päiviä. Kun päivä oli lopussa, heidän välilleen oli syntynyt kummallinen side ja Rudy tiesi hänestä enemmän kuin tarpeeksi.

Yksittäiset ihmiset kuolevat ja häviävät. Rakkaus ei ole ikuista eikä taivasta ole olemassa. Jäljelle jää vain pakko tehdä jotakin yhdessä toisten ihmisten kanssa. Tehdä yhdessä — mitä, missä ja kenen kanssa?

On helvetin vaikea toimia yhdessä maailmassa, jossa rehellisyys on kuolemansynti ja jossa kuolleet käyskentelevät ympäriinsä. Miten liittyä perinteeseen, joka on

”täynnä kuollutta räkää, pursuten löyhkää ja visvaa, vetäen perässään sumuhäntää, aavemaisena ja outona, verhoutuneena astmaan ja tyhjiin verisiin takkeihin”.

(Neruda)

Kestää kauan, ennen kuin Francis tajuaa, että maailmassa vaikuttavat muutkin mahdit kuin hänen oikea kätensä. Niin kauan, että välillä hän haluaisi leikata kätensä irti: Hänestä tuntuu, ettei käsi enää tottele. Häntä ihmetyttää hänen ”käsiensä autonominen pahuus”. Kun kunnan kansalaiset kirmaavat kirves kädessä puhdistamaan pahvitalot pultsareista, alkaa totuus valjeta. ”Hän melkein itki ajatellessaan, miten saakelin hallitus pakotti veljen eroamaan veljestä, niin kuin hän itse nyt joutui eroamaan Billystä ja kaikista muista.” Vieläkään Francis ei tiedä, mitä tehdä. Hän toimii yhteiskunnan vastaisesti niin kauan, kuin yhteiskunnan myötäinen toiminta on mahdollista.

☆

Paavo Haavikko on joskus esittänyt ajatuksen, jonka mukaan sodanvastaista kirjallisuutta ei voi olla olemassa. Tällaista kirjallisuutta ei voi olla olemassa, koska kuvattiin sota kuinka karmeaksi tapahtumaksi tahansa, lukija itse selviää aina hengissä (ja vielä yhtä kokemusta rikkaampana). Viisaimmat lukijat analysoivat kirjan, palkitsevat sen ja ovat huomenna valmiita sotaan.

Voi olla, että sama pätee vallitsevan yhteiskuntajärjestelmän vastaiseen kirjallisuuteen ja taiteeseen. Kuinka monta Chaplinin Diktaattoria, Formanin Käenpe-

sää, Bertoluccin 1900:aa, Lermontovin Aikamme sankaria, Hugon Kurjia, Kennedyn Karhiasta tarvitaan, ennen kuin joku ottaa ne tosissaan? Maailma on mätä, mutta ei ihmisen tahdosta riippumatta. Maailman muuttaminen on naurettavan yksinkertainen asia, koska käsi tekee, mitä pää sanoo. Luonto ei saastu, ellei sitä saastuteta; ohjukset ja luodit eivät lennä, ellei joku paina laukaisijaa.

William Kennedyn Karhiainen on takakantensa mukaan kuulas ja hauska ihmisen ylistys. Karhiainen ei ole hauska, siitä ei voi kirjoittaa kuulasta ja hauskaa arvostelua, mutta se pitää jokaisen ihmiseksi aikovan lukea.

Klaus Weckroth

Jos otat et aja! Jos ajat et ota! -kampanjan sävy ja toteutus onnistuivat

Toukokuussa 1984 käynnistynyt ja yhteistyössä eri liikennejärjestöjen kanssa toteutettu valtakunnallinen liikennekampanja saavutti tutkimuksien mukaan kohderyhmässään myönteisen vastaanoton.

Kaksi kuukautta kampanjan aloittamisen jälkeen Suomen Gallop teki jälkitutkimuksen siitä, miten kampanjan kohderyhmä (18–25-vuotiaat) uskoi tämän kaltaisen kampanjan vaikuttavan ihmisten käyttäytymiseen ja siihen, miten he suhtautuvat alkoholin vaikutuksen alaisena ajamiseen. Haastattelut suoritettiin 68 paikkakunnalla, joista kaupunkeja oli 35 ja maalaiskuntia 33. Haastatteluja suoritettiin JOMA-omnibustutkimuksen yhteydessä. Vastanneista 23 % uskoi, että kampanjan kaltainen tiedottaminen vaikuttaa ihmisten käyttäytymiseen ja siihen, miten he suhtau-